

แนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา

นางกนกรัตน์ เกื้อกิจ

การศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา เป็นผลที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อซักซ้อมทำความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสงขลา จัดโดยคณะอนุกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงสถานการณ์และความท้าทายของปัญหาการค้ามนุษย์ และจัดทำแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา

ผู้ศึกษามีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักของโครงการดังกล่าว จึงได้ศึกษาผลของการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลาของหน่วยงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และทีมสหวิชาชีพของจังหวัดสงขลาซึ่งได้นำแนวทางไปปฏิบัติ จากการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ๑) ร้อยละ ๑๐๐ ไม่พบปัญหาการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีการลงความเห็นของสหวิชาชีพระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับพนักงานสอบสวนไม่ตรงกัน ๒) ร้อยละ ๑๐๐ สหวิชาชีพและผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดสงขลา มีความเข้าใจตรงกันทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ

สำหรับตัวชี้วัดเชิงคุณภาพพบว่าแนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา

๑) สร้างความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันแก่ผู้ปฏิบัติงานและสหวิชาชีพ ๒) เกิดระบบบริหารจัดการ และอำนวยการ แนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา กำหนดให้หัวหน้าสถานีตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุ เป็นผู้อำนวยการและบริหารจัดการในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย รวมถึงการจัดประชุมก่อนและหลังการสัมภาษณ์ การจัดหาที่พักปลอดภัยสำหรับผู้เสียหาย การแยกที่พักสำหรับเด็กและสตรี การจัดหาขนส่งผู้เสียหายเข้ารับการคุ้มครองทำให้มีเจ้าภาพหลักในการสั่งการและอำนวยการ ๓) เกิดประสิทธิภาพ ขั้นตอนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามแนวทางฯ มีห้วงเวลา และข้อปฏิบัติตามกฎหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้เอื้อต่อการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้การดำเนินงานด้านคดีมีความคล่องตัวด้วย ๔) เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ผู้ปฏิบัติงานและสหวิชาชีพมีการพูดคุยตามบทบาทกันมากขึ้น เนื่องจากมีการประชุมชี้แจงก่อนและหลังการสัมภาษณ์คดีแยกผู้เสียหาย และพัฒนาสัมพันธภาพไปสู่ความเป็นพี่น้อง และผู้ร่วมงานที่ดี ๕) เกิดการมีส่วนร่วม กรณีสหวิชาชีพมีความเห็นต่างในวินิจฉัยว่าผู้เสียหายเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์หรือไม่ ตามแนวทางปฏิบัติเดิมกรณีดังกล่าวให้เป็นอำนาจของหัวหน้าสถานีตำรวจนั้นๆ เป็นผู้ตัดสินใจ แต่แนวทางฯ ใหม่กำหนดให้มีการประชุมหลังการสัมภาษณ์ หากความเห็นไม่ตรงกันให้เป็นมติที่ประชุม ๖) ผู้เสียหายได้รับการปฏิบัติที่ดี แนวทางการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา ได้กำหนดให้หัวหน้าสถานีตำรวจและสหวิชาชีพดูแลผู้เสียหายระหว่างการสัมภาษณ์คดีแยก และก่อนส่งเข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง ได้แก่ การประเมินผู้เสียหายก่อนการคัดแยกว่ามีความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจหรือไม่ การตรวจสุขภาพจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดหาที่พักปลอดภัย โดยแยกเด็กและสตรี การจัดอาหาร เครื่องดื่มครบมือ การจัดหาล่ามภาษาท้องถิ่น หรือการติดต่อญาติ

๑. การนำไปใช้ประโยชน์

๑.๑ เสนอต่อคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางตามอำนาจหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามหมวด ๓ และการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามหมวด ๔ โดยให้ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศนำมาปรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ในรูปแบบ “one stop service”

๑.๒ เสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับชาติ เพื่อนำเสนอรูปแบบการดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนก่อนเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในด้านการตรวจสุขภาพ การจัดหาอาหาร สถานที่พักชั่วคราว เครื่องนุ่งห่ม การจัดหาล่าม วิธีการปฏิบัติต่อเด็กและสตรี และการพูดคุยชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เสียหาย เป็นต้น ให้แก่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม

๑.๓ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล มีสถานการณ์ความไม่สงบด้านความมั่นคง ปัญหาด้านการค้ามนุษย์ในมิติการค้าแรงงาน ประชาชนเดินทางไปทำงานประเทศมาเลเซียอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายและถูกจับ ส่งตัวกลับประเทศไทย ประกอบกับพื้นที่เป็นเส้นทางผ่านไปประเทศมาเลเซียทั้งทางบก ทะเล และอากาศ จึงนับว่าเป็นปัญหายัยแทรกซ้อนด้านความมั่นคงอย่างหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นหน่วยงานด้านความมั่นคง ได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานฝ่ายปกครอง และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรศึกษาแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ของจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นมาตรการกำหนดนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับหน่วยงานระดับปฏิบัติในพื้นที่

๒. ปัญหาอุปสรรค

๒.๑ ขอบประมาณการจัดประชุมก่อนและหลังการสัมภาษณ์คดีแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หัวหน้าสถานีตำรวจไม่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว ควรเสนอคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จัดสรรงบประมาณให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อดำเนินการ

๒.๒ สถานที่พักชั่วคราวและปลอดภัยระหว่างการสัมภาษณ์คดีแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ปัจจุบันใช้ห้องประชุมหรือห้องทำงานของสถานีตำรวจจัดเป็นที่พักชั่วคราวก่อนส่งเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพในสถานคุ้มครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดหาสถานที่พักชั่วคราวที่เหมาะสมและแยกชาย หญิง และเด็ก

๒.๓ มีการโยกย้าย สับเปลี่ยนตำแหน่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดสงขลา ส่งผลให้การปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลาขาดความต่อเนื่อง

๒.๔ พื้นที่หรือสถานที่ตำรวจบางแห่งที่ไม่ปรากฏสถานการณ์การค้ำมนุษย์ เช่น พื้นที่ไม่ติดชายแดน หรือพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่เศรษฐกิจ ไม่มีชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทราบ ทั้งนี้เมื่อมีการรับแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่จะไม่สามารถดำเนินการได้

๓. ข้อเสนอแนะ

๓.๑ แนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลา ควรกำหนดแนวทางเพิ่มเติม สำหรับการรับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์จากสถานทูตไทยหรือกงสุลไทยในประเทศมาเลเซียที่ส่งกลับมา ทางด่านชายแดนไทย-มาเลเซียในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลาด้วย เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศได้ ประสานให้ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นผู้รับผู้เสียหายไป ดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพ และควรกำหนดแนวทางร่วมกันกับสถานทูตไทยหรือกงสุล ไทยในประเทศมาเลเซีย เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน หรือเป็นบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่าง รัฐต่อรัฐ

๓.๒ หน่วยปฏิบัติด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในจังหวัดสงขลา ควรประชุม ชักซ้อมหรือชี้แจงแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของจังหวัดสงขลาให้เจ้าหน้าที่ทราบทุกๆ ๖ เดือน เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓.๓ จัดทำเป็นคู่มือแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ พร้อมกรณีตัวอย่างของคดี ค้ำมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ
